

Rokertjes voor het personeel

Fred Tymstra

In mijn collectie tabaksverpakkingen bevinden zich enkele pakjes met een opdruk dat de tabak of de sigaren bestemd waren voor het eigen personeel van de fabriek. Nieuwsgierig geworden ging ik op onderzoek uit en zowaar in de tabakswet (1^e uitgave 1921) staat het onderwerp "Rokertjes" beschreven. In de herziene beschikking uit 1964, leest men in artikel 5 lid 2W dat fabrikanten gratis of tegen verminderde prijs personeelsleden van tabakwaren mochten voorzien. De maximale hoeveelheden per persoon per week waren voorgeschreven. Een werknemer kon toen kiezen uit 25 grote sigaren, 50 kleine sigaren, 100 sigaretten of 500 gram rooktabak. De accijns die de fabrikant moest betalen werd berekend naar fictieve prijzen, n.l. f 30,- voor 1000 normale sigaren, f 22.50 voor 1000 kleine sigaren, f 15,- voor 1000 sigaretten en f 1.20 voor 1 kg tabak. Dikwijls waren de pakjes of sigaren van een normale kleinhandelsprijs voorzien. Het teveel betaalde kon de fabrikant terugvorderen. Onder zekere voorwaarden konden de rokertjes ook ongebanderolleerd verstrekt worden.

De achterliggende gedachte om het eigen personeel ter wille te zijn was het tegengaan van diefstal, want tabakswaaren kon men immers overal slijten.

In tijden van schaarste werd de regeling aangepast. Zo werd in 1942 gesteld dat werknemers die rokertjes ontvingen al bevoordeeld waren. Zij konden met de tabaksbonnen geen aanspraak maken op extra rantsoenen. In 1943 konden mannen onder de 18 jaar en vrouwen onder de 25 rookwaren krijgen, mits ze daarvoor hun snoepbonnen inleverden. De keuze was 20 sigaretten, 5 sigaren, 10 cigarillos of 25 gram tabak.

Peter Bulthuis schrijft in zijn boek over de geschiedenis van de firma van Nelle:

" En zolang er bij Van Nelle wordt gewerkt, tot 1944, blijft de traditie van het "rokertje" gehandhaafd. Elk personeelslid ontvangt op de betaaldag één of twee pakjes tabak. Op die woensdagen is het een drukte van belang onder de spoorbrug over de Schie, nabij de fabriek. De zwarte handel betaalt grif fl.100,- tot fl. 120,- voor een veertiggramspakje BK-shag en de echte "Zware van de Weduwe" in vijftiggrams-verpakking levert fl. 180,- tot fl. 200,- op. Ter vergelijking: een fabrieksmeisje verdient op dit moment een tientje per week."

Ook oud-werknemers/werkgevers uit de tabaksbranche wisten de regelingen zich goed te herinneren. Ad Henselmans (sigarenmaker) kreeg al met de regeling te maken toen hij op zijn veertiende in de sigarenmakerij begon. Tegen gereduceerde prijs kon men kistjes van 50 senioritas kopen. Gepensioneerden behielden het recht om voordelig sigaren bij de fabriek te kopen.

Frans Wienk vertelt het volgende: "Bij Turmac bestond en bestaat nog steeds een regeling van min of meer gratis sigaretten. Tot de jaren 80 kreeg elke werknemer boven de 18 jaar 100 sigaretten per week. Ook de gepensioneerden. In overleg met de douane waren dat ongebanderolleerde sigaretten uit de exportvoorraden".

Afbeelding 1: Voor- en zijkant van een pakje tabak bestemd voor "het rokertje"

Laurens bijvoorbeeld maakte een "eigen merk" personeelssigaretten. In de jaren 80 werd door de fiscus inkomstenbelasting geheven die bij de werknemers werd ingehouden. De consumentenprijs van de sigaretten (zonder accijns) werd als inkomen gerekend.

Door de rokertjes-regeling was er geen reden meer voor diefstal. Wie zich er toch aan schuldig maakte kreeg één waarschuwing en de volgende keer op staande voet ontslag.

Harco Visser (Washingtonfabriek) meldt dat in Baarn (jaren 1950-1965) de mensen boven de 18 jaar twintig sigaren uit de grote hoop kregen. Daar zaten vaak "oplappertjes" bij, sigaren die na de eerste controle afgekeurd waren en met behulp van stukjes tabak weer opgelapt werden. In Hypolitushoef waar meer meisjes dan mannen werkten kreeg men normale sigaren, met de laagste banderolleprijs geringd.

Shagtabak A

—AMATA—

250 Gram Tabak.

Een volwaardig tabaksproduct,
vermengd met 50 o/o bijpas-
sende importtabak, speciaal
vervaardigd voor medewerkers
van de DIEPENVEENSCHEN
TABAKCENTRALE-DEVENTER.

Afbeelding 2: Tabak voor personeel uit 1946.

Rokertjes Personeel

50 SIGAREN 914

VERBODEN TE VERKOPEN

Afbeelding 3: Opdruk op een doos sigaren.

Louis Bracco Gartner meldt dat werknemers bij Agio voor 400 euro per jaar mogen kopen, met een korting van 25%. Via aanvraagformulieren bij de ministeries kan men tot op heden van deze regeling (die voorheen veel beter was) gebruik maken.

Geraadpleegde bronnen

- [1] De wet op de accijns van tabaksfabrikaten (1966) Uitgave British-American Tobacco Co
- [2] Bureau voor de kerfindustrie: circulaire 97 (1942) en 131 (1943)
- [3] Peter Bulthuis: Een weduwe in Koffie, Thee en Tabak blz.110 (1982)
- [4] Gesprekken met A.Henselmans, F.A.Wienk en H.Visser